

УДК 339.137.2

**ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА – ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ****Безверха І. І.**, аспірантка, Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя**Безверха І. І. Зростання ефективності виробництва – запорука підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.**

Дослідження існуючих підходів до визначення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання є досить актуальним. Зазвичай економічні успіхи визначаються конкурентними перевагами тієї чи іншої галузі, або ж того чи іншого суб'єкта господарювання. В умовах сьогодення особливо актуальними стають питання створення такого механізму управління конкурентоспроможністю, який відповідав би ринковим умовам господарювання. Визначення ефективності виробництва полягає в оцінці його результатів, такими результатами є зростання конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність суб'єкта господарювання може змінюватись під впливом різноманітних факторів таких як: стан ділової кон'юнктури підприємства, залучення у підприємницьку діяльність додаткових інвестицій, інтенсивне використання внутрішніх резервів та можливостей тощо. Аналіз існуючих теоретичних підходів до визначення економічної сутності конкурентоспроможності, виявив ряд відмінностей, а також значну кількість чинників які впливають на неї. Конкурентоспроможність виробництва зазвичай характеризується рівнем використання ресурсів з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища. Конкурентні переваги того чи іншого суб'єкта господарювання враховують зазвичай не тільки існуючі але й його потенційні можливості, а також суттєво розширюють сферу формування та дії, яка сприятиме виявленню сильних конкурентних переваг. Дослідження конкурентних переваг дає змогу їх кількісно оцінювати, що дозволяє суб'єкту господарювання більш ефективно та оперативно вирішувати важливі для виробника та споживача продукції завдання. Жоден суб'єкт господарювання не зможе досягти комерційного успіху на ринку, утримувати відповідні позиції та переваги в певному конкурентному середовищі, якщо належним чином не окреслить першорядних завдань.

Безверхая И. И. Рост эффективности производства – залог повышения конкурентоспособности субъекта хозяйствования.

Исследование существующих подходов к определению конкурентоспособности предприятия является весьма актуальным. Обычно успехи определяются конкурентными преимуществами той или иной отрасли, или того или иного предприятия. В современных условиях особенно актуальными становятся вопросы создания такого механизма управления конкурентоспособностью, который бы соответствовал рыночным условиям хозяйствования. Определение эффективности производства состоит в оценке его результатов, такими результатами является рост конкурентоспособности. Конкурентоспособность предприятия может изменяться под воздействием различных факторов, таких как: состояние деловой конъюнктуры предприятия, степени вовлечения в предпринимательскую деятельность дополнительных инвестиций, интенсивности использования внутренних резервов и возможностей т.д. Анализ существующих теоретических подходов к определению экономической сущности конкурентоспособности, выявил ряд различий, а также значительное количество факторов влияющих на нее. Конкурентоспособность производства обычно характеризуется уровнем использования ресурсов с учетом влияния факторов внешней среды. Конкурентные преимущества того или иного субъекта хозяйствования учитывают обычно не только существующие, но и его потенциальные возможности, а также существенно расширяют сферу формирования и действия, способствуют выявлению сильных конкурентных преимуществ. Исследование конкурентных преимуществ позволяет количественно их оценивать, что дает возможность субъекту хозяйствования более эффективно и оперативно решать важные для производителя и потребителя продукции задачи. Ни один субъект хозяйствования не сможет добиться коммерческого успеха на рынке, удерживать соответствующие позиции и преимущества в определенной конкурентной среде, если должным образом не определит первостепенных задач.

Bezverkha I. The growth of production efficiency – the key to improving the competitiveness of a business entity.

Study of current approaches to enterprise competitiveness is very important. Usually, success is determined by the competitive advantages of an industry or an enterprise. In modern conditions, are particularly relevant issues for such a mechanism management competitiveness, which would correspond to market conditions management. Determination of the efficiency of production is to assess the results, such results are the competitiveness. Competitiveness of the company may change due to various factors such as: the state of the enterprise business environment, the degree of involvement in business activities more investment, intensive usage of internal resources and capabilities, etc. Analysis of existing theoretical approaches to the economic substance of competitiveness, revealed a number of differences, as well as a large number of factors affecting it. Competitiveness of production is usually characterized by the level of resources, taking into account the influence of environmental factors. Competitive advantage of a business entity not normally take into account only the existing but also its potential, and to significantly

expand the scope of formation and action, contribute to the identification of a strong competitive advantage. The study of competitive advantage allows us to quantitatively evaluate them, which allows the business entity more efficiently and effectively address the problems that are the most important for producers and consumers. None business entity can achieve commercial success in the market, hold the positions and excel in different competitive environment, if not properly determine priorities.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність виробництва завжди посідала важливе місце серед проблем економічної науки. Зацікавленість нею виникає на різних рівнях управління економікою – від власників приватного підприємства до керівників держави. В сучасних умовах господарювання в умовах переходу до ринкових відносин економіка потребує глибоких і структурних зрушень. Конкурентоспроможність виробництва на підприємстві тісно пов'язана з проблемою економіки всіх видів ресурсів, бо вони є обмеженими. Раціональне використання трудових і виробничих ресурсів є важливим резервом підвищення ефективності виробництва, збільшення обсягів виробництва продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підвищення конкурентних переваг суб'єктів господарювання досліджували науковці, зокрема: С.С. Аптекарь, А.П. Градов, А. Маршал, В.Л. Дикань, М. Портер, Д. Рікардо та інші. Проте не зважаючи на значну кількість публікацій по даному напрямку, слід зазначити що сьогодні є ще ряд проблем які розглянуті не повною мірою.

Мета статті. Проаналізувати та охарактеризувати основні заходи та чинники, які будуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності виробництва.

Виклад основного матеріалу. Визначення ефективності виробництва полягає в оцінці його результатів. Такими результатами зазвичай можуть бути зростання конкурентоспроможності виготовленої продукції, або в цілому прибуток. Але ж сама по собі величина цих результатів не дає змоги робити висновки про ефективність або неефективність роботи підприємства, оскільки невідомо, якою ціною отримані ці результати. Звідси для отримання об'єктивної оцінки ефективності підприємства необхідно також урахувати оцінку тих витрат, що дали змогу одержати ті чи інші результати. Процес виробництва здійснюється через поєднання факторів, що його визначають: засобів праці (основні засоби), предметів праці (оборотні виробничі засоби), робочої сили (трудова ресурси). Крім того, істотним чином на виробництво впливає фінансовий стан підприємства, а також певні організаційні, управлінські, технологічні та інші переваги, що відображаються як нематеріальні ресурси. Тож за оцінку витрат логічно взяти оцінку всіх перелічених ресурсів. Виходячи з цього можна дати таке визначення ефективності: ефективність підприємства являє собою комплексну оцінку кінцевих результатів використання основних і оборотних засобів, трудових і фінансових ресурсів та не матеріальних активів за певний період часу. [1, с. 512-513]

Процес виробництва на промисловому підприємстві здійснюється при певній взаємодії трьох визначальних його чинників: засобів праці, предметів праці та персоналу. Це означає, що використовуючи наявні засоби виробництва, персонал виготовляє продукцію або робить виробничі послуги. Тому, з одного боку, мають місце витрати живої праці, а з другого, - результати виробництва, які залежать від застосовуваних засобів праці, кадрового потенціалу та рівня їх використання.

Конкурентоспроможність виробництва характеризується рівнем використання ресурсів підприємства з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища й визначається шляхом зіставлення результатів виробництва з його витратами.

Ознакою конкурентоспроможності промислового підприємства є досягнення мети виробничо-господарської діяльності з найменшими витратами суспільної праці або часу.

Конкурентоспроможність виробництва - може змінюватися під впливом наступних факторів: стан ділової кон'юнктури підприємства; залучення у підприємницьку діяльність додаткових інвестицій; інтенсивне використання внутрішніх резервів та можливостей підприємства, а саме - застосування інтенсивних форм відтворення, таких як реконструкція, технічне переозброєння, використання новітніх технологій. Відповідні види ефективності виробництва виокремлюються переважно за різноманітністю одержуваних результатів господарської діяльності підприємства. Перш за все, результат або ефект буває економічним або соціальним.

Економічний ефект відображає різні вартісні показники, що характеризують проміжні й кінцеві результати виробництва на підприємстві. До таких показників відносяться обсяг товарної, реалізованої або чистої продукції; величина одержаного прибутку; економія різних видів виробничих ресурсів або загальна економія від зниження собівартості продукції.

Соціальний ефект зводиться до скорочення тривалості робочого тижня; збільшення нових робочих місць і рівня зайнятості людей; поліпшення умов праці і побуту; загальної безпеки життя; стану оточуючого середовища.

За умовами оцінювання конкурентоспроможність може бути реальна, розрахунковою та умовною. Реальна – це зіставлення фактичного рівня результатів та витрат за даними бухгалтерського обліку. Розрахункова – це конкурентоспроможність, яка базується на проектних або планових показниках, отриманих на підставі певних розрахунків. Умовна конкурентоспроможність використовується для оцінювання роботи структурних підрозділів підприємства.

Залежно від об'єкта, відносно якого визначаються результативність конкурентоспроможності розрізняють наступні види ефектів:

- 1) локальний ефект - визначає конкретний результат виробничо-господарської або іншої діяльності;

2) первинний або одноразовий ефект - має місце внаслідок запроваджених на підприємстві прибуткових технічних, організаційних або економічних заходів;

3) мультиплікаційний ефект - виявляється в наступних специфічних формах, а саме: дифузійний ефект реалізується тоді, коли певне господарсько-управлінське рішення, нововведення технічного, організаційного, економічного чи соціального характеру поширюється на інші галузі, унаслідок чого відбувається його мультиплікація; резонансний ефект має місце тоді, коли якесь нововведення в певній галузі активізує і стимулює розвиток інших явищ у виробничій сфері; ефект «стартового вибуху» - можливий за умови, коли певний «стартовий вибух» стає початком наступного лавиноподібного збільшення ефекту в тій самій або іншій галузі виробництва чи діяльності; ефект супроводжувальних можливостей виявляється у вигляді різних проміжних і побічних результатів; ефект акселерації означає прискорення темпів поширення й застосування якогось конкретного позитивного результату.

Взаємозв'язок перелічених форм полягає в тому, що всі вони разом формують загальний інтегральний ефект від практичної реалізації того чи іншого управлінського рішення.[3, с. 57]

Отже, система показників оцінки ефективності повинна: відображати витрати всіх видів ресурсів, що споживаються на підприємстві; створювати передумови для виявлення резервів підвищення ефективності виробництва; стимулювати використання всіх резервів, наявних на підприємстві; забезпечувати інформацією стосовно ефективності виробництва всі ланки управлінської ієрархії; виконувати критеріальну функцію. Тобто для кожного з показників мають бути визначені правила інтерпретації їх значень.

Основні напрямки аналізу конкурентоспроможності підприємства окреслюються у наступній схемі. Перший напрям - ресурсний - відображає першочергову необхідність аналізу ефективності використання наявної матеріальної бази виробництва та живої праці. При цьому слід враховувати рівень завантаження обладнання в часі, структуру собівартості продукції, що виготовляється, з точки зору співвідношення в ній часток амортизації, матеріальних витрат, витрат на оплату праці. Зазначені показники слід розглянути в динаміці, а також по можливості порівняти з показниками найближчих конкурентів. Для оборотних виробничих засобів найважливішим показником є швидкість їх обороту, отже, слід проаналізувати чинники її збільшення, зокрема такі: зменшення обсягів незавершеного виробництва; удосконалення системи матеріально-технічного забезпечення з метою оптимізації виробничих запасів; прискорення реалізації готової продукції (активізація маркетингової діяльності); зменшення обсягів дебіторської заборгованості.

Крім того, слід звернути увагу і на інші напрямки раціоналізації використання матеріальних ресурсів: проаналізувати основні причини втрат та нераціонального використання ресурсів; забезпечити обґрунтоване нормування витрат матеріалів; організувати використання вторинних ресурсів; створити систему заохочення за економію сировини, енергії та матеріалів й відпрацювати її дійовість; акцентувати увагу на використанні сучасних високотехнологічних матеріалів.

У межах другого, тобто організаційного, напрямку здійснюється пошук можливостей підвищення ефективності тих процесів, що відбуваються на підприємстві. При цьому насамперед увага звертається на ефективність управління.

Третім напрямком пошуку можливостей підвищення конкурентоспроможності є технологічний. Вирішення проблеми технологічного відставання особливо актуальне для українських підприємств. Причому проблема ця є комплексною і має, принаймні, два компоненти: матеріальний та нематеріальний. Перший з них - це удосконалення технічної бази, а другий - організаційно-правові проблеми. На думку багатьох економістів, подолання технічного технологічного відставання потребує не просто переходу на сучасні технології, а впровадження комплексу відносин, що називається корпоративною культурою. Така культура має запозичуватись, звичайно, найпередовіших компаній з тривалим досвідом роботи в ринковому середовищі. [1, с. 538-539]

У системі показників ефективності виробництва можна виділити такі групи показників: ефективності використання основних та оборотних виробничих засобів; ефективності використання оборотних коштів; ефективності використання праці (трудових ресурсів); узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства.[1, с. 525]

Отже, розробка дієвої політики щодо підвищення конкурентоспроможності повинна починатися з планомірного виявлення всіх наявних у підприємства можливостей та резервів. Основними напрямками в цій галузі є організація розробки і здійснення планів щодо підвищення продуктивності праці на кожному робочому місці, а також активна участь в плануванні організаційно-технічних заходів і контроль за їх виконанням. До опрацювання таких заходів слід залучати широкі маси промислово-виробничого персоналу: працівників, інженерно-технічних робітників, службовців, керівників тощо, їх участь сприяє виявленню внутрішньовиробничих резервів підвищення продуктивності праці. [3, с. 78]

Висновки. Виходячи з наведених підходів щодо підвищення конкурентоспроможності, можна зробити висновок, що намагання виділити в оцінці ефективності підприємства та в пошуку шляхів підвищення останньої окремі структурні компоненти зумовлено бажанням спростити розуміння зазначених проблем. Проте зрозуміло, що насправді ці проблеми комплексні, отже, для їх вирішення слід застосовувати комплексний, системний підхід, ретельно досліджуючи всі підрозділи, служби підприємства та ті процеси, які в них відбуваються. Тільки на основі системного аналізу можна отримати справді адекватну оцінку стану справ на підприємстві та розробити ефективні заходи щодо його поліпшення.

Список використаних джерел:

1. Економіка підприємства: Підручник/За ред. Л.В.Шегди. - К.: Знання, 2006.-614с.
2. Шаповал В.М. - Економіка підприємства: Навч. посіб. - К.,2005 -119 с.
3. Гриньова В.М. Економічне промислове підприємництво. -Х.,2004. - 67с.
4. Гетьман О.О. і Шаповал В.М. - Економіка підприємства: Навчальний посібник. - Київ, 2007. - 307 с.

Ключові слова: ефективність, підприємство, конкурентоздатність, структура, ефект, виробництво.

Ключевые слова: эффективность, предприятие, конкурентоспособность, структура, эффект, производство.

Keywords: efficiency, enterprise, competitiveness, structure, effect, production.

УДК 661.17

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ХІМІЧНОЇ ГАЛУЗІ ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Вакуліч А. М., к.х.н., доцент, ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет», м. Дніпропетровськ

Вакуліч А.М. Інноваційні підходи до вирішення проблем хімічної галузі виробництва України.

Важливою складовою хімічної галузі є виробництво полімерних матеріалів, які використовуються в будівництві, автопромисловості, пакувальній індустрії. Проблеми виробництва традиційних полімерних матеріалів мають дві складові: з одного боку залежність від світових цін на нафту і газ (сировинні джерела), з іншого – використання полімерних матеріалів пов'язане з екологічними ризиками. Для вирішення проблем, які постали перед хімічним виробництвом полімерних матеріалів, запропоновано інноваційні підходи. Аналіз інноваційного розвитку сучасних економік світу свідчить, що біотехнологія є одним з провідних напрямів для інноваційного розвитку. Це підтверджують обсяги фінансування, які щорічно збільшуються кожного року в декілька разів. Альтернативою традиційним полімерам на сучасному етапі є біополімери, які можна отримувати з рослинної сировини вітчизняного походження. Використання біополімерів дозволяє уникнути екологічних ризиків, пов'язаних з виробництвом традиційних полімерів. У статті окреслено основних учасників світового ринку біополімерів (США, Канада, ЄС і Японія, до яких в останні роки приєдналися Китай, Індія, Бразилія), залишається відкритим питання, яке місце на цьому ринку посяде Україна. Розглянуто передумови, які повинні скластися в країні для розвитку ринку біополімерів. Реалізація інноваційних підходів у хімічній галузі України дасть можливість створити високотехнологічний продукт на базі рослинної сировини вітчизняного походження, сформувані гарантований ринок збуту вітчизняної рослинної сировини й отримати додаткові робочі місця, підвищити екологічні вимоги до полімерних матеріалів, вирішити питання утилізації полімерних відходів і розвивати інфраструктуру для їх утилізації.

Вакуліч А.Н. Инновационные подходы при решении проблем химической отрасли производства в Украине.

Важной составляющей химической отрасли является производство полимерных материалов, которые используются в строительстве, автопромышленности, упаковочной индустрии. Проблемы производства полимерных традиционных материалов имеют две составляющие: с одной стороны зависимость от мировых цен на нефть и газ (сырьевые ресурсы), с другой – их использование несет в себе экологические риски. Для решения проблем, которые сложились в химическом производстве полимерных материалов, предложены инновационные подходы. Анализ инновационного развития современных мировых экономик показывает, что биотехнология – одно из ведущих направлений инновационного развития. Подтверждение этому – объемы финансирования, которые возрастают год от года в разы. Альтернативой традиционным полимерам на современном этапе являются биополимеры, полученные из растительного сырья отечественного происхождения. Использование биополимеров позволяет уйти от рисков, с которыми связано производство традиционных полимеров. В статье очерчены основные участники рынка биополимеров (США, Канада, ЕЭС и Япония, к ним в последние годы присоединились Китай, Индия, Бразилия), остается открытым вопрос, какое место на этом рынке займет Украина. Рассмотрены условия, которые должны сложиться в стране для развития рынка биополимеров. Реализация инновационных подходов в химической отрасли Украины даст возможность создать высокотехнологичный продукт на базе растительного сырья отечественного происхождения, сформировать гарантированный рынок сбыта отечественного растительного сырья и получить дополнительные рабочие места, повысить экологические требования к полимерным материалам, решить вопрос утилизации полимерных отходов и развивать инфраструктуру для их утилизации.